

Gyvenimo įgūdžių mokymas, panaudojant lietuvių liaudies žaidimus

Roma Radžiūnienė
kūno kultūros pedagogė
metodininkė

Lietuva - didingas, gražus kraštas.

- Čia daug miškų, aplinkui žalia, taip gyva ir jauku. Jau nuo seno žmogaus santykis su gamta labai glaudus: žmogus neišskiria savęs iš gamtinės aplinkos: jis jautė ryšį su gamtos objektais, naudojosi visais jos teikiamais privalumais: maistu, rūbais, gyvenamuoju būstu. Aplinkiniai daiktai buvo suvokiami kaip kažkas nežemiško, žmogų supanti gamta buvo laikoma šventa, o medžiai, akmenys, kalnai, upės, ežerai – gamtoje veikiančios dieviškos galios, nuo kurių priklauso žmogaus buitis.
- “Girdi kaip šakom šnabžda medžių šventa kalba?”
- Daugelis žmonių net nepastebi kiek daug mums reikia gamta. Tačiau kiekvienam yra malonu įkvėpti gryno miško oro, kiekvienam yra malonu paklausyti čiurlenančio upelio, kiekvienam yra malonu prabusti kartu su vyturėlio giesmele. Taigi, įsiklausykime ir išgirskime tą šventą kalbą ir nepaprasto ryšio su mumis supančia gamta”.

Gamta – žmogaus įkvėpimo šaltinis.

- Mūsų tauta yra sukaupusi ir išsaugojusi ilgametę dvasinę patirtį. Švelni lopšinė, skambi dainos melodija, pilnas gudrybių gyvas pasakos žodis, vaizdingi, taiklūs priežodžiai, gilios minties patarlės, įdomios mįslės, judrūs žaidimai, lietuviui buvo vienintelis būdas išreikšti skausmui, džiugesiui, širdgėlai.
- Lietuvių liaudies šeimos tradicijos, papročiai išreiškia pagarbą ir meilę gyvajai gamtai, žemei. Daugelio švenčių apeigų veiksmai atspindi pagarbą gamtai (Kalėdų eglutė, užgavėnių vainikai, verbos, medelio sodinimas gimus vaikui, paukščių elgsenos sureikšminimas).
- Lietuvių tautodailė ne tik turtina liaudies kultūrą, bet ir išaukština geruosius žmogaus būdo bruožus – sąžiningumą, darbštumą, jautrumą, gailestingumą, drąsą, pasitikėjimą savimi, optimizmą, atsidavimą Tėvynei. Jie moko mus suprasti, vertinti ir mylėti grožį, gerį, ugdo pagarbą žmonėms ir gamtai.

Lietuvių kalbos patarlės ir priežodžiai neapsieina be gyvosios gamtos įsikišimo

- Ankstyva varna snapą rakinėja, vėlyva – akis krapštinėja.
- Atbulas kaip vėžys.
- Baltas kaip varna.
- Be reikalo ir šuo neloja.
- Bėga kaip kiškis šunų vejamas.
- Bijai vilko, neik į mišką.
- Cypia kaip katė uodegą užmynus.
- Čerška kaip šarka.
- Dirba kaip arklys.

Tai parodo, kad gamta neatsiejama nuo žmogaus gyvenimo.

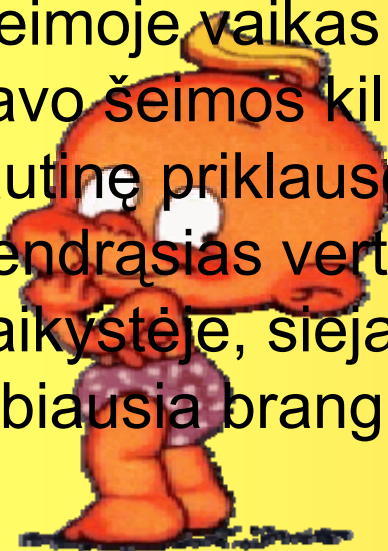
Grožio paslaptys

- “Jeigu nori patikti mergelei – reikia rytais bėgioti po rasą ir nešioti javų maišą apie jaują”.
- Jeigu nori patikti berneliui – reikia kovo mėnesį su šviežiu sniegu praustis veidą, rankas ir kojas”
- Ankstyvu rytmečiu trink veidelį sniegučiu...
- “Jeigu vaikas mėgsta žaisti, - jis bus geras ir nepiktas žmogus”.
- Šiandien šaltis, rytoj sniegas: ežere aukso ir žemčiūgų pilna. Tegul bežaidžiant vaikų pyktis praeis, -teigė A .Rėza

Žaidimai žmogų linksmina

- Koks skurdus būtų dvasinis žmogaus pasaulis, jei vaikystėje nebūtų girdėjęs švelnios motinos lopšinės, nežaidęs liaudies žaidimų, ratelių su draugais, nemuzikavęs šeimoje. Šeima yra visa ko pagrindas. Tik po jos eina darželis, mokykla. Žmogaus doroviniai pagrindai yra dedami ikimokykliniame amžiuje.
- Šeimoje vaikas išmoksta kalbėti gimtąja kalba, iš tėvų sužino savo šeimos kilmę, jos tradicijas, pradeda suvokti savo tautinę priklausomybę, pažinti savo tautos kultūros ir bendrąsias vertybes. Su liaudies tautosaka, skambėjusia vaikystėje, siejama viskas, kas žmogui gražiausia, geriausia, labiausia brangintina. Tačiau norint duoti, reikia turėti.

Žaidimai žmogų daro vikresnį, tvirtina jo sveikatą

- Senovėje kiekviena motina, senelė atsiradusį vaikelį laikė laimių laime ir neatsidžiaugė tuo klykančiu džiaugsmu. Vos gimusį kūdikėlį panerdavo į tautosakos pasaulį, nes senoji karta labai gerai žinodavo įvairius folkloro kūrinėlius. Pirmieji naujagimio žaidimai - tai plojimai rankutėmis, pvz.:

Gydū gydū katutes,
kepė mamė bandutes.
Vieną davė – neprivalgiau,
antrą davė – nesuvalgiau.
Šust į pečių.
Šust į pečių!
Ponas barė katinėlį
Kam sudaužė ąsotėlį.
Katinėli, nu-nu-nu,
Tave lupti ketinu.

“Pailsi tik tas, kas nenuobodžiauja”, - sakydavo žmonės

- Savo prigimtimi liaudies menas labai artimas vaiko sielai, juk vaikystėje pasaulis atrodo didelis ir gražus, kupinas spalvų, garsų, judesių.
- Tada dar tikima pasakomis ir kiekviena diena pateikia vis naujų atradimų.
- Vaikai supranta tai, kas konkrečiu ir paprastu.
- Vaikai pasaulį vaizduoja panašiai kaip liaudies meistrai: kartais žmonės, paukščiai, gyvūnai, augalai atrodo kaip realūs, kartais kaip fantastiški.

Liaudies išmintis yra nepaprastai plastiška

Nuo senų senovės žaidžia ne tik žmonės, bet ir žuvis, paukščiai, gyvuliai bei žvėreliai. Mat žaidimų metu pramogaujant ir linksmintis išmokstama daug įdomių ir naudingų dalykų. Žaidžiant liaudies žaidimus - ratelius vaikai kartu ir ilsisi, ir pramogauja, ir mokosi naujų judesių darnos šokdami, atlikdami įvairias užduotis bei sykiu dainuodami paprastą, bet labai mielą dainelę.

Žaiskite, šokite, juokitės, ir aš pasakysiu, kas jūs tokie...

- Siužetiniai – imitaciniai žaidimai. Imitavimas, mėgdžiojimas bei įvairūs pratimai kartu su tekstu siejami į vientisą žaidimo siužetą (“Vilkas ir avys”, “Katė ir pelė”, “Kiškėlis”, “Šarkelė”, “Lapių lenktynės”, “Varna”, “Žvirblis”, “Skrido uodas” “Aguonėlė”, “Šeško gaudymas”, “Žilvitis”, “Vanagėlis”, “Dobilėlis”, “Jurgelis”, “Audėjėlė”, “Šiaudų batai”...)
- Pokštiniai žaidimai (šaukšto paėmimas nuo suolo, rakštis rovimas, pokštai užrištomis akimis, neišlieti vandens ar neišmesti kiaušinio, lauminėjimas), įvairūs būrimai - skaičiuotės.
- Liaudies žaidimai-rateliai. Jie neintensyvūs, tačiau pratina vaikus pajauti bendrą ritmą ir darnią veiklą pagal dainos ar muzikos melodiją. Žaidimo metu akcentuojama taisyklinga laikysena, judesių plastiškumas ir grakštumas, ritmo suvokimas.

Lietuvis moka dirbti, moka ir linksmintis, - sakydavo kitų tautų žmonės, pažinę mūsų kraštą.

- “Kavonių” – gaudymo žaidimai.
- Judrieji žaidimai. Tai labai aktyvi veikla, kur keli žaidėjai ar grupė atlieka įvairius veiksmus pagal žaidimo taisykles: “Puodas dega”, “Lapė ir vištos”, Raganėlė pamotėlė”.
- Estafetės – lenktynės : įvairūs šokinėjimai per kliūtis, šuoliavimas maišuose, pasirišus koją po kaklu, surišus į daiktą abiejų kojas, lenktynės ropomis, nešant vienas kitą ant nugaros ir pan.),
- Sportinio pobūdžio žaidimai : mėtymai, jodinėjimas, gimnastikos pratimai porose, imtynės, traukynės, grumtynės, sunkumų kilnojimas, laipiojimai, žaidimai su sviediniu, žiužiu, ripka).

Liaudis – aukso ieškotoja, atrenka tik tai, kas brangiausia.

- Žmonės, kurie vengdavo fizinių pratimų bei žaidimų, būdavo vadinami “donelaitišku” slunkių ir pelėdų vardais ir juokiamasi iš jų:
- Tačiau stiprus, aukštas, raumeningas, plačiapetis, tvirto stoto, vikrus žaidime, spartus darbe vyras buvo visų mėgstamas, statomas pavyzdžiu ir gerbiamas.
- “Tikras vyras iš stuomens ir iš liemens”,- sakydavo žmonės.
- “Kur tik dėsi – ar prie darbo, ar prie žaidimo- visur tinkamas.”
- “Vyras kaip ažuolas- nei pasieksi, nei palenksi”.
- “Kas greitesnis ant žirgelio, tam ir mergužėlės širdelė”.
- “Sugniužęs lyg pelų maišas”.
- “Žirglioja it bitis šakume nešdamas”.
- “Knakso it kumelė snausdama”.
- “Kur jam žaidimas, jeigu jis nė per šiaudą neperlipa”.

Lietuvių liaudies žaidimai yra labai artimi ir mieli

- Paprasti ir visiems prieinami,
- nereikalauja sudėtingų įrankių, prietaisų, didžiulių aikščių,
- gali žaisti neribotas skaičius žaidėjų, būtinas “pravadyrius”.
- žaidimai turi slaptą jėgą, nes jie kaupia patirtį,
- ugdo kalbos gyvumą, nuovokumą
- lavina atmintį, vaizduotę, ritmo pojūtį, valią,
- moko bendrauti, laikytis taisyklių, įveikti įvairias netikėtas kliūtis.

Tabalai, tai, tai, tai,
Judink ,seni, kaulus
Tabalai, up,up,up.
Sudaužk rankų delnus.

“Žaidimas džiaugsmą teikia, žaidimas skausmą nuveikia” Liaudies išmintis

- Žaidimas yra veiksminga auklėjimo priemonė. Tinkamai organizuoti žaidimai padeda išugdyti jaunąją kartą sveiką, stiprią, kupiną gyvenimo džiaugsmo.
- Fizinis jaunimo ugdymas atsigręžia į tautines kūno kultūros ištakas ir remiasi Vydūno, K.Dineikos, Šalkausko, V.Augustausko idėjomis. Jų teigtos tautiškumo žmogaus fizinių ir protinių bei dvasinių galių harmonijos idėjos Lietuvai reikšmingos ir dabar : neturime nei per daug dvasingumo, nei stiprios sveikatos.

Ačiū už dėmesį

